

Османова З.О.

УДК 658.339.01

РЕСУРСИ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДАПТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аннотация. В статье исследовано обеспечения адаптивности деятельности предприятия. В качестве средства обеспечения адаптивности деятельности предприятия выбраны ресурсы предприятия (основные производственные фонды, финансовые и материальные ресурсы, носители знаний, информационные и нематериальные ресурсы) и их резервы. По разработанным признакам проведена классификация обеспечения адаптивности деятельности предприятия и охарактеризованы виды обеспечения адаптивности деятельности предприятия в рамках представленной классификации.

Ключевые слова: ресурсы предприятия, классификация ресурсов, обеспечения адаптивности деятельности предприятия, классификация обеспечения адаптивности деятельности предприятия.

Анотация. В статті досліджено забезпечення адаптивності діяльності підприємства. В якості засобу забезпечення адаптивності діяльності підприємства обрано ресурси підприємства (основні виробничі фонди, фінансові та матеріальні ресурси, носії знань, інформаційні та нематеріальні ресурси) та їхні резерви. За розробленими ознаками проведена класифікація забезпечення адаптивності діяльності підприємства та охарактеризовано види забезпечення адаптивності діяльності підприємства в межах представленої класифікації.

Ключові слова: ресурси підприємства, класифікація ресурсів, забезпечення адаптивності діяльності підприємства, класифікація забезпечення адаптивності діяльності підприємства

Summary. Systematic changes of environmental conditions require from the enterprise permanent reaction from them, because adaptation is a condition of adaptation of an enterprise to the conditions of environment, research issues to ensure its take on special importance. The adaptability frequently examined in modern scientific works as a subject of research in a specific subject. Questions of the role and place of adaptations in the adaptability of an enterprise to environmental conditions and in the enterprise's activity as a whole a little known. In the article providing adaptability of an enterprise's activity was examined. The analysis of classification of enterprise resources were done. The enterprise's resources and their reserves were chosen as a means of providing adaptability of an enterprise's activity (basical production funds, financial and material resources, the career of knowledge, information and non-material resources). The role of reserves in the providing of adaptability of an enterprise's activity were characterized. The classification of maintenance adaptability of an enterprise's activity according to the elaborated properties was held and kinds of maintenance of adaptability of an enterprise's activity were characterized according to this classification. Classifications of providing adaptability of an enterprise's activity was held by goals, source of formation, shape, level, time, efficiency and by types of resources which are used. Evidence of providing adaptability of an enterprise's activity and types of providing in this classification, which dependence from the purpose of the studing can be extended.

Keywords: resource of the enterprise, classification of resources, providing of adaptability of an enterprise's activity, classification of maintenance of adaptability of the enterprise's activity.

Актуальність. Систематичні зміни умов зовнішнього середовища вимагають від підприємства постійного реагування та адаптації до них. Враховуючи, що адаптивність є умовою адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища, дослідження питань її забезпечення набувають особливої актуальності. Адаптивністю діяльності підприємства є характеристика діяльності підприємства, що відображає потенційні можливості підприємства, здатність і оперативність реагування на зміни, яка є необхідною умовою для адаптації підприємства до умов, процесів зовнішнього середовища. Це є можливим лише за умови досягнення підприємством достатнього рівня адаптивності. У якості засобу забезпечення достатнього рівня адаптивності діяльності підприємства розглядаються ресурси, які є передумовою діяльності кожного підприємства.

Аналіз останніх досліджень. Серед авторів, якими досліджувались сутність ресурсів підприємства, їхня класифікація та питання управління ними В. М. Ячменьова та М. С. Федоркіна [13], С. Ф. Покропівний [12], К. С. Борзенкова [3], О. М. Ляшенко [7], Л. Г. Окорокова [8] та інші. Кожним з цих науковців ресурси підприємства досліджувались в межах конкретного предмету, але жоден з них не розглядав їх як засіб забезпечення адаптивності діяльності підприємства.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у проведенні класифікації забезпечення адаптивності діяльності підприємства та надання характеристики видів забезпечення адаптивності діяльності підприємства в межах представленої класифікації.

Виклад основного матеріалу. Ресурси підприємства – це цінності, засоби, можливості, кошти, кошти, джерела доходів, які належать до внутрішніх резервів економічного розвитку організації за умови їхнього ефективного використання, що дозволяє забезпечити потреби як підприємства, так і суспільства, в цілому [10, с. 71; 7, с. 257].

У загальному розумінні забезпечення є певна сукупність дій, спрямованих на те, щоб зробити щось дієвим і можливим. Найчастіше [1, 5, 6, 11] в науковій літературі ресурсне забезпечення діяльності підприємства розглядається з позиції логістичного підходу, згідно з яким ресурсне забезпечення розглядається як процес закупівлі необхідних для безперервної діяльності підприємства ресурсів. Згідно з [7, с. 258] ресурсне забезпечення розглядається як процес формування цілеспрямованого впливу на чинники та умови, які визначають використання ресурсів підприємства. Досліджуючи адаптивність через ресурси підприємства, важливо визначити, які саме ресурси є засобом забезпечення адаптивності діяльності підприємства.

Класичні види ресурсів минулого "праця, земля, капітал" на сьогодні трансформувались у складну комбінацію матеріальних і нематеріальних ресурсів підприємства. Поряд з різними визначеннями поняття "ресурси підприємства" автори також пропонують й різну класифікацію ресурсів підприємства.

М. А. Комаров і А. Н. Романов [9] розділяють ресурси підприємства на природні, матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні. Згідно з С. А. Бороненковою [4] ресурси розділяються на предмети праці, засоби праці, трудові та фінансові ресурси. І. Т. Балабанов [2] ресурси розділяє на просторові (територія, приміщення, комунікації), трудові, технічні, технологічні, фінансові. Крім цього автор окремо в якості ресурсів підприємства виділяє фінансові можливості та організаційну структури підприємства.

Більш узагальнені класифікації ресурсів підприємства пропонують К. С. Борзенкова [3] та Л. Г. Огорокова [8]. К. С. Борзенкова [3] розрізняє внутрішні ресурси підприємства (ресурси, які є у розпорядженні підприємства) та зовнішні ресурси (ресурси, якими підприємство в конкретний момент часу вже не розпоряджається). Л. Г. Огорокова [8] пропонує класифікацію ресурсів в залежності від їхньої альтернативної цінності, поділяючи їх на загальні ресурси (альтернативна цінність яких однакова як всередині підприємства, так і за його межами); інтерспецифічні ресурси (не мають альтернативної цінності поза межами підприємства) та специфічні ресурси (альтернативна цінність всередині підприємства вища, ніж за його межами).

За останні роки досить багато вчених особливу увагу у своїх працях приділяють нематеріальним ресурсам підприємства, що є цілком обґрунтованим. За умов невизначеності зовнішнього середовища, жорсткої конкурентної боротьби, в тому числі міжнародної, наявність, в тому числі, нематеріальних активів може гарантувати підприємству отримання додаткового прибутку, підвищення основних техніко-економічних показників діяльності підприємства, стабільність на внутрішньому та зовнішньому ринках, зростання інвестиційної привабливості та підвищення вартості бізнесу. Нематеріальні ресурси, в одних випадках, розглядаються як рівноцінні матеріальним, в інших – як домінуючі ресурси підприємства. С. Ф. Покропивний [12] до ресурсів підприємства разом з нематеріальними ресурсами та активами відносить виробничі фонди, обігові кошти, інвестиції, персонал і капітал. М. С. Федоркіна [13] розділяє ресурси підприємства на матеріальні та нематеріальні, приділяючи основну увагу нематеріальним ресурсам, до яких відносить нематеріальні активи та нематеріальні об'єкти, які, в свою чергу, розділяються на традиційні та специфічні нематеріальні ресурси.

В якості ресурсів, які забезпечують адаптивність діяльності підприємства пропонується розглядати такі групи: основні виробничі фонди, фінансові ресурси, матеріальні ресурси, носії знань, інформаційні ресурси та нематеріальні ресурси.

Розглядаючи ресурси підприємства як засіб забезпечення адаптивності діяльності підприємства неможливо проігнорувати таку економічну категорію як резерви, які є невід'ємною складовою ресурсів. В межах дослідження адаптивності діяльності підприємства резерви ресурсів, як складна економічна категорія, є обов'язковою умовою її забезпечення. Пояснюється це тим, що за умов нестійкого, мінливого зовнішнього середовища саме резерви разом з ресурсами можуть забезпечити досягнення бажаного рівня адаптивності діяльності підприємства. Резерви ресурсів – це виявлені можливості підприємства, що можуть використовуватись коротко- та довгостроково та за допомогою яких підприємство має можливість здійснювати економічне зростання [13].

Об'єктами накопичення резервів можуть бути: підприємство, в цілому; напрями діяльності підприємства; ресурси підприємства, які є основою забезпечення адаптивності діяльності підприємства; основні техніко-економічні показники господарської діяльності (обсяги виробництва та реалізації продукції, собівартість продукції, продуктивність праці тощо).

Важлива роль резервів ресурсів у забезпеченні адаптивності діяльності підприємства пояснюється тим, що зміни у зовнішньому середовищі, умовою адаптації підприємства до яких є адаптивність, відбуваються з високою швидкістю та інтенсивністю. Тому, не завжди за необхідності адаптуватись до умов зовнішнього середовища, підприємство повністю має у своєму розпорядженні всі необхідні для цього ресурси. За таких умов підприємство може використовувати резерви ресурсів, якщо підприємство заздалегідь займається їхнім накопиченням та вони є у його розпорядженні на певний момент часу.

Ресурси та їхні резерви можуть забезпечити адаптивність діяльності підприємства лише за умови ефективного управління ними. Тобто адаптивність діяльності підприємства визначається не лише безпосередньо самими ресурсами та їхніми резервами, якими володіє підприємство, а й наявністю у підприємства здатності ефективно використовувати та управляти цими ресурсами. Мова йде про раціональну систему управління діяльністю підприємства.

Згідно з розглянутими положеннями можна стверджувати, що забезпечення адаптивності діяльності підприємства – це сукупність дій, заходів і управлінських рішень з боку системи управління діяльністю підприємства щодо залучення відповідної кількості та якості ресурсів, накопичення резервів ресурсів й їхнього використання за призначенням з метою досягнення бажаного рівня адаптивності діяльності підприємства. Рівень забезпеченості адаптивності діяльності підприємства – це наявні у розпорядженні підприємства на конкретний момент часу ресурсів й їхні резерви для оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища та пристосування до них.

Класифікувати забезпечення адаптивності діяльності підприємства пропонується за такими класифікаційними ознаками: за цілями; за джерелом формування; за формою; за рівнем; за видами ресурсів, які використовуються; за часом; за ефективністю.

Класифікація забезпечення адаптивності діяльності підприємства представлена на рис. 1.

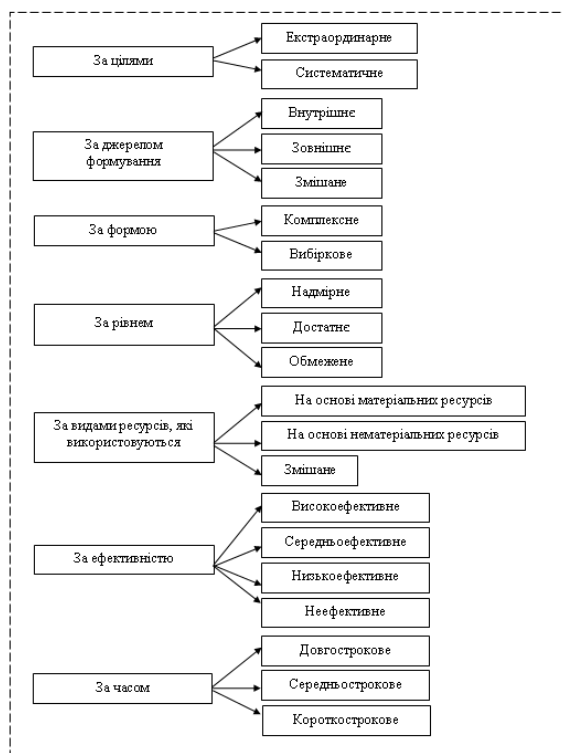

Рис. 1. Класифікація забезпечення адаптивності діяльності підприємства

За часом забезпечення розділяється на екстраординарне та систематичне. Під екстраординарним розуміється забезпечення адаптивності для адаптації підприємства до конкретних, тимчасових і форс-мажорних умов зовнішнього середовища. Систематичне забезпечення – це забезпечення адаптивності впродовж всього періоду функціонування підприємства для його адаптації до поточних умов зовнішнього середовища.

За джерелом формування можна виділити внутрішнє забезпечення адаптивності діяльності підприємства, зовнішнє та змішане. Внутрішній вид забезпечення передбачає забезпечення адаптивності виключно за рахунок власних ресурсів підприємства та їхніх резервів. Під зовнішнім забезпеченням мається на увазі забезпечення адаптивності виключно за рахунок зовнішніх ресурсів. Такий вид забезпечення адаптивності може мати місце при інвестиційній або державній підтримці забезпечення адаптивності для адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Зовнішнє забезпечення адаптивності діяльності підприємства у вигляді державного фінансування характерно лише для державних підприємств. Змішане забезпечення – це забезпечення адаптивності підприємства за рахунок внутрішніх ресурсів підприємства та їхніх резервів і зовнішніх ресурсів. Змішаний вид забезпечення адаптивності може мати місце, наприклад, при державній підтримці окремих напрямків діяльності підприємства, розвиток яких потребує адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища.

За формою забезпечення адаптивності може бути комплексним та вибіркоким. Комплексне забезпечення – це форма забезпечення адаптивності діяльності підприємства на основі залучення комплексу необхідних ресурсів і/або комплексного накопичення резервів ресурсів. Використання такої форми забезпечення адаптивності є основою ефективною адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища. Вибіркове забезпечення – це форма забезпечення адаптивності діяльності підприємства на основі залучення окремих ресурсів і/або накопичення резервів в межах окремих ресурсів. Вибіркова форма забезпечення використовується за умов, коли підприємство не має у своєму розпорядженні необхідні ресурси для адаптації підприємства до тимчасових або форс-мажорних змін у зовнішньому середовищі.

За рівнем забезпечення може бути надмірним, достатнім та обмеженим. В цілому, рівень забезпечення адаптивності діяльності підприємства є відносним, тобто таким, який визначається у кожному окремому випадку по-різному. Так, якщо обсяг ресурсів, які є у розпорядженні підприємства та їхніх резервів є достатніми для адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища, то рівень забезпечення адаптивності діяльності підприємства є достатнім. Якщо обсяг ресурсів, які є у розпорядженні підприємства та їхніх резервів, перевищує обсяг ресурсів, необхідних для адаптації підприємства до умов зовнішнього середовища, то рівень забезпечення адаптивності діяльності підприємства є надмірним. У протилежному випадку рівень забезпечення адаптивності діяльності підприємства є обмеженим.

За видами ресурсів, які використовуються забезпечення може бути таким, що засноване на матеріальних ресурсах, нематеріальних ресурсах або змішаному. Під забезпеченням адаптивності, заснованим на матеріальних ресурсах мається на увазі забезпечення у основних і оборотних виробничих фондах, у фінансових ресурсах, носіях знань та інформаційних ресурсах.

За ефективністю забезпечення адаптивності діяльності підприємства може бути високо-, середньо-, низько- та неефективною.

За часом забезпечення адаптивності діяльності підприємства може бути довго-, середньо- та короткостроковим.

ВИСНОВКИ

1. В якості засобу забезпечення адаптивності діяльності підприємства обрано ресурси підприємства та їхні резерви, а саме: основні виробничі фонди, фінансові та матеріальні ресурси, носії знань, інформаційні та нематеріальні ресурси.

2. Класифікацію забезпечення адаптивності діяльності підприємства проведено за такими ознаками: за цілями; за джерелом формування; за формою; за рівнем; за видами ресурсів, які використовуються; за часом; за ефективністю.

3. В залежності від мети дослідження, ознаки забезпечення адаптивності діяльності підприємства та види забезпечення у наведеній класифікації можуть бути розширені.

Джерела та література:

1. Баэрсокс Дж. Логистика : Интегрированная цепь поставок / Бауэрсокс Доналд Дж., Клосс Дэвид Дж. Пер. с англ. – М. : ЗАО "Олимп–Бизнес", 2001. – 640 с.
2. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента : [уч. пособие]. / Игорь Тимофеевич Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 526 с.
3. Борзенкова К. С. Оценка экономического потенциала предприятия и повышение его использования : автореф. дис. канд. экон. наук / К. С. Борзенкова. – Белгород, 2003. – 24 с.
4. Бороненкова С. А. Управленческий анализ / С. А. Бороненкова. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 384 с.
5. Кіндій М. В. Мегатренди і розвиток логістичних послуг / М. В. Кіндій, М. В. Білик, С. С. Саталкін // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. – 2001. – № 424. – С. 306–312.
6. Клебанова Т. С. Принятие решений в управлении экономическими объектами : методы и модели / Т. С. Клебанова, Я. Г. Берсуцкий, Н. Н. Лепа. – Донецк : Юго–Восток, 2002. – 276 с.
7. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства : [монографія] / О. М. Ляшенко. – Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.
8. Огорокова Л. Г. Ресурсный потенциал предприятий / Л. Г. Огорокова. – СПб. : С–ПбГТУ, 2001. – 293 с.
9. Ресурсный потенциал экономического роста / Под. ред. М. А. Комарова, А. Н. Романова. – М. : Путь России, 2002. – 567 с.
10. Управление проектами : [справочное пособие] / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро и др. / Под ред. И. И. Мазур, В. Д. Шапиро. – М. : Высшая школа, 2001. – 875 с.
11. Шемаєва Л. Г. Методика синтезу стратегії соціально–економічного розвитку підприємства / Л. Г. Шемаєва, В. М. Логвин // Економіка розвитку. – 2006. – №4 (40). – С. 52–54.
12. Экономика предприятия [учебник] / под ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНСУ, 2003. – 608 с.
13. Ячменьова В. М. Резерви підприємства : оцінювання якості нематеріальних ресурсів / В. М. Ячменьова, М. С. Федоркіна. – Сімферополь : ВД "АРИАЛ", 2012. – 266 с.

Хлебникова В.В.

УДК 06.71.09

ОБЕСПЕЧЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СУДОХОДНЫХ КОМПАНИЙ ПУТЕМ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИСТЕМ ОЧИСТКИ СУДОВЫХ НЕФТЕСОДЕРЖАЩИХ ВОД

***Аннотация.** В статье проведен анализ различных типов систем очистки нефтесодержащих вод производства разных стран и построена интегральная зависимость стоимости систем очистки от их производительности. В результате дальнейших исследований данной зависимости разработан метод определения рациональной производительности системы очистки судовых нефтесодержащих вод для снижения затрат на очистку воды и улучшения технико–экономических показателей систем очистки, а также рассчитан коэффициент оптимальности стоимости и производительности систем очистки, который отражает влияние экономической эффективности очистных установок на конкурентоспособность судоходных компаний.*

***Ключевые слова:** стоимость, производительность, система очистки, коэффициент оптимальности производительности, рациональный оптимум, экономическая эффективность, конкурентоспособность.*

***Анотация.** У статті проведено аналіз різних типів систем очищення нафтовмісних вод виробництва різних країн і побудована інтегральна залежність вартості систем очищення від їх продуктивності. В результаті подальших досліджень даної залежності розроблено метод визначення раціональної продуктивності системи очищення судових нафтовмісних вод для зниження витрат на очищення води і поліпшення технико–економічних показників систем очищення, а також розрахований коефіцієнт оптимальності вартості і продуктивності систем очищення, який відображає вплив економічної ефективності очисних установок на конкурентоспроможність судноплавних компаній.*

***Ключові слова:** вартість, продуктивність, система очищення, коефіцієнт оптимальності продуктивності, раціональний оптимум, економічна ефективність, конкурентоспроможність.*

***Summary.** In the article the analysis of different types of the systems of cleaning oil–contain waters of production of different countries is conducted and integral dependence of cost of the cleaning systems on their productivity is built. As a result of further researches of this dependence the method of determination of the rational productivity of the system of cleaning of oil–contain waters of the ship is developed for the declining*